

DEPREMDEN ETKİLENEN OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ OKULA UYUM SÜRECİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Özge ÖZEL* - Betül ERSOY**

Öz

Bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerin depremden etkilenen çocukların okula uyum sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Çalışma nitel araştırma türlerinden fenomenolojik araştırma yönteminde düzenlenmiştir. Araştırmaya amaçlı örneklem yöntemi ile seçilmiş Antalya ili Serik ilçesinde Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı anasınıflarında görev yapan ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinden etkilenmiş öğrencisi bulunan 20 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmış ve verilerin analizi için betimsel içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bulgular öğrencilerin uyum aşamasında yaşadıkları zorluklar, eğitim-öğretim faaliyetlerinde yaşadıkları zorluklar, öğrencilerin bu süreçte zorlandıkları konular, öğretmenlerin deprem konusundaki bilgi düzeylerindeki yeterlilikleri ve sınıflarında bu bilgileri kullanma durumları, depremde velilerin bu süreçteki rolü, depremde çocukların uyumunun oryantasyon sürecindeki uyuma göre farkları ve öğretmenlerin bu uyum sürecine yönelik kendi tecrübe ve deneyimleri temaları altında açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Okul öncesi çocuklar, Öğretmen görüşleri, Okula uyum.

An Investigation of Teachers' Views on The School Adaptation Process of Preschool Children Affected by The Earthquake

Abstract

The aim of this study is to examine the views of preschool teachers on the school adaptation process of children affected by the earthquake. The study was organized in the phenomenological research method, one of the qualitative research types. Twenty preschool teachers working in kindergartens affiliated to the Ministry of National Education (MoNE) in Serik district of Antalya province, who had students affected by the February 6, 2023 Kahramanmaraş earthquakes, participated in the study. Semi-structured interviews were used as data collection tools and descriptive content analysis method was used to analyze the data. The findings were explained under the themes of the difficulties experienced by the students in the adaptation phase, the difficulties they experienced in educational activities, the subjects that the students had difficulties in this process, the competence of the teachers in their level of knowledge about the earthquake and their use of this knowledge in their classes, the role of earthquake victims' parents in this process, the differences in the adaptation of earthquake victims' children compared to the adaptation in the orientation process, and the teachers' own experiences and experiences regarding this adaptation process.

Keywords: Earthquake, Preschool children, Teacher opinions, School adaptation.

1. Giriş

Deprem, şiddeti ve zamanı önceden tam olarak bilinmeyen ve yıkıcı sonuçları olan bir doğa olayıdır (Selçuk & Erem, 2022). Oluşumunun önlenememesinden, ani oluşundan ve şiddetine göre çoğu kez büyük yıkımlara sebep olduğundan dolayı insanları korkutan, bu sebeple de çeşitli tedbirler almaya

* Dr. Öğr. Üyesi Özge ÖZEL, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, ozgeozel@mehmetakif.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4992483X>

** ** Yüksek Lisans Öğrencisi Betül ERSOY, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, ersoybetul157@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-0263-8337>

yönlendiren doğal afetlerden biridir. Sür (1993), çalışmasında deprem bölgelerini şiddet derecesine göre şu şekilde sıralamıştır;

- Şiddetli depremlerin olduğu bölgeler,
- Hafif deprem sahaları,
- Depremsiz ya da zararsız çok hafif deprem bölgeleri.

Türkiye ise bu sınıflandırmaya göre şiddetli depremlerin olduğu bölgeler arasında yer almaktadır. Türkiye'nin büyük bölümü fay hatları üzerinde bulunduğu için ülkemizde tarih boyunca gerçekleşen depremler sebebiyle pek çok can ve mal kaybı verilmiştir (Sür, 1993). Meydana gelen sarsıcı depremler sırasıyla; 1939 yılında Erzincan'da, 1942 yılında Erbaa'da, 1943 yılında Kastamonu'da, 1944 yılında Bolu'da, 1951 yılında Kurşunlu'da, 1953 yılında Yenice-Gönen'de, 1957 yılında Abant'ta, 1964 yılında Manyas'ta, 1966 yılında Varto'da, 1967 yılında Adapazarı'nda ve 1976 yılında Çaldıran'da meydana gelmiştir (Sür,1993).

Ülkemizde 6 Şubat 2023 tarihinde başlayan, merkezi Kahramanmaraş olan ancak beraberinde 10 ilimizin daha etkilenmesine ve büyük yıkımlara sebep olan bir afet daha yaşanmıştır. Depremlerden Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerimiz etkilenmiştir. Bu afet hem büyüklüğü hem de art arda iki büyük depremin yaşanması sebebiyle 'Asrın Felaketi' olarak kayıtlara geçmiştir. Bu depremler sonucunda binlerce bina yıkılmış, binlerce insan yaşamını yitirmiştir. Bu bölgelerde yaşayan kişiler farklı illere gelerek yaşamlarına devam etme mücadelesi vermişlerdir. Alkan (1999)'a göre deprem ve buna benzer doğal felaketleri yaşayanlarda kısa süreli psikolojik etkilerin yanında stres ve travma bozukluğu gibi uzun süreli psikolojik etkiler de meydana gelmektedir.

Çocuklar deprem anında ve sonrasında en çok etki altında kalan gruplar arasındadır (Çakır & Atalay, 2020). Çocukların depremden etkilenme derecesi; ailede kayıp yaşanıp yaşanmaması, ailenin verdiği tepkiler, ekonomik ve sosyal koşullar gibi pek çok faktöre dayanabilmektedir. Özellikle okul öncesi dönem çocukları bu duygu durumu ile başa çıkmakta oldukça zorlanmaktadır. Çünkü yaşamsal deneyimleri azdır, gerçek yaşamla yeni tanışıyorlardır. Onlar için büyük değişimler meydana getiren, karşılaştıkları bu durumla ve meydana gelen değişimle baş edebilecekleri yetenekleri henüz gelişmemiştir (Berument vd., 1999).

Norris vd. 2002'de yaptıkları bir çalışmada çocukların afetlerde yetişkinlerden daha fazla etkilendiğini göstermiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, okul çağındaki çocukların %48'inin ortalama seviyede afetlerden etkilendiğini gösterirken, %52'sinin ise ciddi veya çok ciddi seviyede etkilendiğini ortaya koymuştur. Stres, kaygı durumu, korku, endişe, güvensizlik hisleri afet sonrası durumda yaşanan duygulardan bazılarıdır. Bunlar dışında uyku ve yeme içme düzenlerinde, odaklanmalarında, algılamalarında değişiklikler görülebileceği gibi uyum sağlama, sosyalleşme, aidiyet gibi duygu durumlarında da değişiklikler meydana gelebilmektedir. Limoncu ve Atmaca 2018'de yaptıkları 'Çocuk Merkezli Afet Yönetimi' adlı çalışmada risk yönetimi ve kriz yönetimi konularında hazırlık, zarar azaltma, önleme, acil yardım, iyileştirme ve yeniden inşa başlıkları altında çocukların bu travmalardan hangi aşamalarda kurtulabileceğini belirtmiştir.

Erkan (2010) çalışmasında Afyon merkez ve Sultandağı, Çay ilçesi ile Çobanlar, Bolvadin ilçeleri ve Eber beldesinde bulunan resmi okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 210 öğrenci seçmiştir. Bu çalışmada öğretmenlerin değerlendirmelerinden elde edilen bilgilere bakıldığında, deprem yaşamış ve yaşamamış çocuklar arasında davranışsal ve duygusal problemler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulguları ortaya koyulmuştur. Araştırma sonucunda deprem deneyimi yaşamayan çocuklarda davranışsal ve duygusal açıdan herhangi bir farklılık meydana getirmediği ortaya

konmuştur. Çalışma sürecinde ele alınmış olan annelerin öğrenim düzeyleri değişkeninin de yine çocukların problem davranışlarına bakıldığında anlamlı bir farklılık meydana getirmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak cinsiyet değişkeni incelendiğinde ise kız ve erkek çocuklarının davranışlarında anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Sonuca göre öğretmenler erkekleri somatik sorunlarda kızları ise dikkat sorunlarında daha problemlerle olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2014 yılında Feo vd.'nin İtalya'nın Abruzzo bölgesinde yaptıkları bir başka çalışmada depremden bir yıl sonra çocuk ve ergenlerin psikiyatrik semptomlarının yaygınlığı araştırılmış ve çalışmaya 3-14 yaş grubundaki çocuklar dahil edilmiştir. Çalışma sonucuna göre 3-5 yaş ve 11- 14 yaşlarında post travmatik stres bozukluğu (PTSB) ve anksiyete görülme sıklığında psikopatolojik bir durumun gözlenmediği ancak 6-10 yaşlarında görüldüğü ifade edilmiştir. Bu çalışma deprem sonrası yaş faktörünün post travmatik stres bozukluğu (PTSB) konusunda belirleyici olduğunu göstermektedir. Fetih ve Gülay (2020) tarafından yapılan çalışmada ise Deprem Bilincini Artırma Programı'nın (DBAP) 6 yaşındaki çocuklar üzerindeki etkisi araştırılmış ve 6 yaşındaki çocukların deprem konusunda bilgilerinin ve yine bu konuya karşı bilinç düzeylerinin üzerinde anlamlı etkilerinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Deprem gibi bir travma sonrasında çocuklarda dikkat, algı, odaklanma, sosyal uyum, bellek sorunları ve bazı davranış sorunları görülebilmektedir. Bu nedenle afet sonrası süreç, çocukların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli olan sağlıklı psikolojiyi oluşturabilmeleri açısından oldukça önemlidir. Bu sürece uyum aşamasında çocuklar anne-baba, yakın çevre, arkadaş ve öğretmenlerinin ilgilerine ve desteklerine daha çok ihtiyaç duymaktadırlar (Berument vd., 1999). Afet süresinde çocuklarda meydana gelen sakatlanma ve yaralanmalarda gerekli müdahaleler yapılarak iyileşme elde etmek için yoğun çaba sarf edilmektedir. Ruhsal ve psikolojik açıdan yaralanmaların izlerini silmek ve çocukların yeniden normal yaşama adapte olabilmelerini sağlamak uzun zaman ve emek gerektirebilmektedir. Bunun için özellikle okul öncesi öğretmenlerine bu çağıdaki çocukların okula uyum sürecinde oldukça önemli görevler düşmektedir. Çünkü normalleşmeye ilk adım çocukların eğitim hayatının devamını sağlamak olacaktır. Okul gibi yapılandırılmış ortamlarda öğretmenler kilit rol oynamakta ve çocukların akademik olduğu kadar sosyal gelişim ve değişimlerine hâkim olmaktadır. Deprem gibi travmatik bir süreçte çocukların yaşadığı veya yaşayabileceği uyum sorunlarının en kolay gözlemleyen ve belirleyen kişi öğretmen olacaktır. Bu nedenle, bu çalışmada depreme maruz kalan çocukların uyum süreçleriyle ilgili öğretmen görüşü incelenmiştir.

İlgili literatür incelendiğinde yapılan araştırmalar depremin çocuklar üzerinde çeşitli etkileri olduğunu göstermektedir (Aydoğdu & Fofana; 2023; Erkan, 2010; Gürbüz & Koyuncu, 2023; Limoncu & Atmaca, 2018; Tuncer vd., 2021). Yakınlarını kaybeden ve depremi yaşayan insanlarla birlikte milyonlarca insanın da kaygı durumu yaşamasına ve psikolojik olarak etkilenmesine sebep olan depremlerden sonra normalleşme ve yaşama uyum sağlama aşamasında çocuklar da etki altında kalmaktadır. Ancak deprem bölgesinde yaşamamıza ve maalesef sürekli olarak büyük ve yıkıcı depremlere şahit olmamıza rağmen deprem deneyimi yaşamış çocukların okula uyum süreciyle ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmanın amacı, depremden etkilenen okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesidir. Bu çalışmada depremden etkilenen okul öncesi dönem çocuklarının normalleşme sürecinde, okula uyum sağlamalarında nasıl aşamalardan geçtikleri ile ilgili öğretmen görüşlerinin ve deneyimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Buradan yola çıkılarak, bu çalışma aşağıda bulunan araştırma sorularına yanıtlar aranmış ve cevaplar analiz edilmiştir:

- Depremden etkilenmiş okul öncesi dönem çocukların duygusal ve davranışsal durumları nasıldır?

- Depremden etkilenmiş okul öncesi dönem çocuklarının, deprem sonrası okula uyum aşamasında öğretmenleri ne gibi durumlarla karşılaşmıştır?
- Deprem deneyimi yaşamış okul öncesi dönem çocukların uyum sorunu yaşamaması için neler yapılabilir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma nitel araştırma türlerinden fenomenolojik araştırma (olgu bilim) deseninde düzenlenmiştir. Merriam ve Tisdell'e (2015) göre nitel araştırma, insanların yaşamlarını ve deneyimlerini nasıl yorumladıkları ve bu deneyimlere nasıl anlamlar yüklediklerini ele almaktadır. Fenomenolojik çalışmalar da deneyimlerin anlamlandırılması ve yorumlanması için en uygun yöntemdir (Creswell, 2016). Bu araştırmanın amacı da depreme maruz kalan okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum sürecine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi ve öğretmenlerin deneyimlerine ilişkin depremzede çocukların uyum süreci sorunlarının ortaya çıkarmak olduğundan çalışma fenomenolojik araştırma yöntemine uygun düzenlenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmada; amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan, uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme, belirli bir çerçeve içinde, yapılacak olan araştırmanın amacına uygun şekilde istenilen ve uygun görülen özelliklere sahip olan örnekleri seçmek ve araştırmacı için önemli olan, incelenmek istenen konuya ilişkin deneyimi ya da bilgisi bulunan kişilere ulaşmaktır. Evreni temsil eden bütün bilgi kaynaklarının tek tek incelenmek mümkün olmadığı için araştırmanın daha hızlı ve pratik bir şekilde yapılabilmesi için bu örnekleme yöntemi seçilmiştir. (Fraenkel & Wallen, 2003; Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu örnekleme yöntemiyle Antalya'nın Serik ilçesinde MEB'e bağlı anasınıflarında 6 Şubat 2023 depremini yaşamış çocuk bulunan 20 okul öncesi öğretmeni araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmaya katılan 20 öğretmenle ilgili demografik bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı öğretmenlerin demografik bilgileri

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Meslekteki Deneyimi	Kurumda Çalışma Süresi	Depremzede Öğrenci Sayısı
Ö1	41	Kadın	17	1	4
Ö2	46	Kadın	21	14	2
Ö3	50	Kadın	22	8	2
Ö4	50	Kadın	20	12	1
Ö5	39	Kadın	20	13	2
Ö6	47	Kadın	11	3	2
Ö7	38	Kadın	15	11	1
Ö8	34	Kadın	14	5	1
Ö9	40	Kadın	14	4	1
Ö10	36	Kadın	14	11	1
Ö11	44	Kadın	18	13	1
Ö12	43	Kadın	18	10	1
Ö13	36	Kadın	14	7	1
Ö14	40	Kadın	14	7	2
Ö15	36	Kadın	12	11	3

Ö16	32	Kadın	8	7	1
Ö17	52	Kadın	22	14	1
Ö18	34	Kadın	12	8	2
Ö19	34	Kadın	12	3	4
Ö20	38	Kadın	17	2	1

Tablo 1’de görüldüğü gibi bu çalışma için 20 öğretmenle çalışılmıştır. Katılımcı öğretmenlerin hepsinin cinsiyeti kadındır. Yaşları 32 ile 52 arasında değişmektedir. Meslekte çalışma sürelerine bakıldığında 8 ile 22 yıl arasında değişkenlik göstermekte olduğu görülmektedir. Buldukları kurumdaki yıllarına bakıldığında ise 1 ile 14 yıl arasında çalıştıkları görülmektedir. Her sınıfta en az 1 depremzede öğrenci bulunmaktadır. En fazla ise sınıflarında 4 depremzede öğrencisi bulunan öğretmenler bulunmaktadır. Katılımcılar MEB tarafından depremzede öğrenci gönderilmiş okullar bilgisi alınarak belirlenmiş, sonrasında isteğe bağlı olarak araştırmaya dahil edilmiştir.

2.3. Araştırma süreci

Bu araştırmada veri toplama süreci için öncelikle gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Sonrasında amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen katılımcıların gönüllülük esasına bağlı çalışmaya dahil edilmiştir. Veri toplama sürecinde tüm görüşmeler yüz yüze ve bire bir yapılmış ve her görüşme ortalama 45 dakika sürmüştür. Sonrasında tüm görüşmeler deşifre edilmiş ve katılımcılara geri gönderilmiştir. Katılımcı teyidinden sonra son halini alan veriler uygun yöntem ile analiz edildikten sonra sonuçlar raporlandırılmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verileri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler araştırmacıların sabit ve kalıplı sorulardan oluşan bir listeyi takip etmediği, araştırmacının bilgi kaynaklarına önceden belirlenmiş ancak açık uçlu sorular sorarak kişilerin kendi deneyimlerini anlatmasına fırsat veren nitel bir veri toplama stratejisidir (Roberts, 2020). Bu çalışmada kullanılan görüşme formu yazından yararlanılarak konuya ve araştırma sorularına dayanan ve araştırmayı yürüten iki araştırmacı tarafından geliştirildikten sonra soruların içeriği ile iki farklı uzman görüşü alınarak son hali oluşturulmuştur. İlk formda toplam 17 olan soru sayısı uzman görüşlerinden sonra iki sorunun başka sorularla içerik olarak kesişmesi nedeniyle 15’e indirilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin kayıtları betimsel içerik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel içerik analiz yönteminde, verileri açıklayabilmek üzere kavramları ve kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak temel amaçtır. Betimsel içerik analiz yönteminde temel amaç elde edilen bulguların içeriğine göre temaların oluşturulmasıdır (Ültay vd., 2021; Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu yöntemde sık sık görüşme alıntılarında yer verilmektedir.

Bu araştırma için belirlenen 20 katılımcı araştırmacının görüşme sürecine katılmıştır. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler ve veriler kategorilere ayrılarak, araştırma sorularına göre düzenlenmiştir ve özet haline getirilerek belirlenen temalara göre şekil ve tablolarla görselleştirilmiştir. Depremzede öğrencileri bulunan okul öncesi öğretmenlerinin çocukların uyum süreçlerine yönelik düşüncelerine doğrudan alıntılara yer verilerek, toplanan veriler yorumlanmıştır.

2.6. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Nitel araştırmalarda güvenirliliği sağlamak için uzman görüşü almak en etkili yöntemlerden biridir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu çalışmada geçerliliği sağlamak için çalışmayı yürüten iki araştırmacı görüşme sorularını oluşturduktan sonra iki farklı uzman görüşü alınmıştır. Creswell (2016) nitel araştırmalarda iç geçerliliği artırmak için katılımcı teyidini önermektedir. Bu çalışmada görüşmeler deşifre edildikten sonra katılımcılara tekrar gönderilip eklemek ya da çıkarmak istedikleri var mı diye sorulmuş talepleri doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Nitel araştırmalarda dış geçerliliği artırmak içinse amaçlı örneklem yöntemi doğrultusunda dahil etme ve dışlama kriterleri belirlenebilir ve detaylı betimleme yapılabilir (Guba & Lincoln, 1982). Bu araştırmada dış geçerliliği artırmak için amaçlı örneklem yöntemi kullanılmış tek bir ilçede, sadece 6 Şubat 2023 depremine maruz kalmış ve sadece okul öncesi eğitimine MEB'e bağlı anasınıflarında devam eden öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenleri dahil edilmiştir. Bunun yanı sıra hem analiz yöntemi hem de bulgular detaylı betimlenerek katılımcı alıntılarına sıkça yer verilmiştir. Son olarak araştırmanın objektifliğini artırmak için araştırmacı önyargıları bulunmadığına emin olunması istenmiştir (Streubert & Carpenter, 2011). Bu çalışmayı yürüten iki araştırmacının da geçmişte bir depreme maruz kalmaması veya bir depreme maruz kalan bir yakının olmaması da önyargılarının olmamalarına neden olmuştur.

2.7. Araştırma Etiği

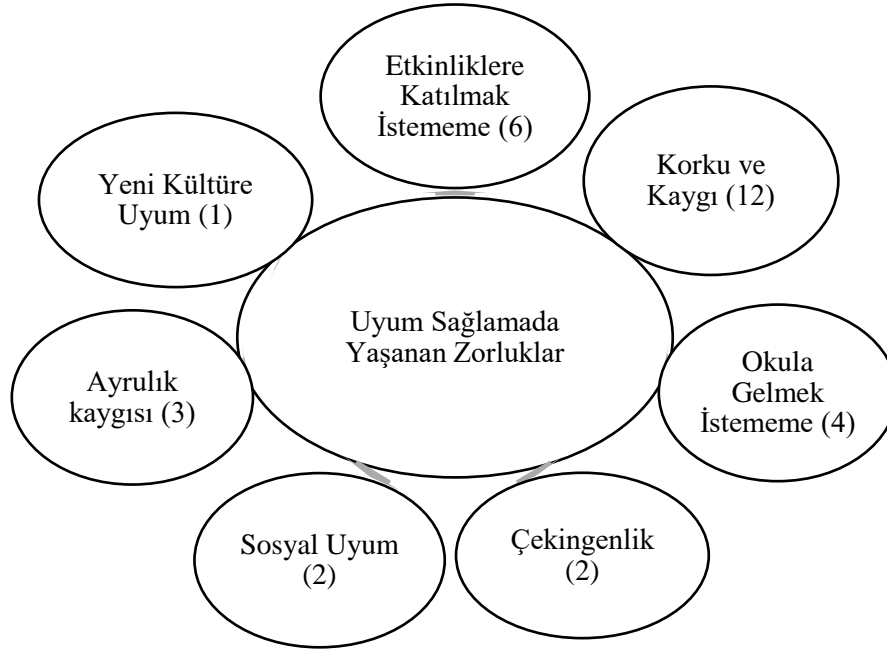
Bu çalışmayı yürütmek için gerekli izinler Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 03.05.2023 tarihinde 2023/286 numaralı karar ile alınmıştır. Bunun yanı sıra, veri toplama öncesi, süreci ve sonrasında tüm etik kurallara uyulmuştur.

3. Bulgular

Bulgular, depremzede öğrencilerin sınıfa uyum sağlamada yaşadığı zorluklar, eğitim öğretim faaliyetlerinde yaşanan zorluklar, akran ilişkilerinde yaşanan zorluklar, uyum sürecinde en çok zorluk yaşanılan konular, afet ile ilgili bir eğitim alan ve almayan öğretmenler ve bu eğitiminin yeterlilik düzeyi, sınıfında afet ile ilgili etkinlik/bilgilendirme yapan ve yapmayan öğretmenler, sınıfta uygulanan bu etkinliklerin katkı sağlayıp sağlamadığı ile ilgili görüşler, depremzede velilerin öğrencilerin uyum sürecine katkısı, depremzede öğrencilerin uyumu ve oryantasyon arasındaki farklar, depremzede öğrencisi olan okul öncesi öğretmenleri için öğrencilerin uyum sürecine yönelik öneriler temalarında incelenmiştir. Bu temalar elde edilen verilerin analizi doğrultusunda araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

3.1. Depremzede Öğrencilerin Sınıfa Uyum Sağlamada Yaşadığı Zorluklar

Şekil 1'de öğretmenlerin depremzede öğrencilerin sınıfa uyum sağlama sürecinde yaşadığı sorunlar gösterilmektedir. Görüşme yapılan 20 öğretmenden 3'ü depremzede öğrencilerin sınıfa uyum sağlamada sorun yaşamadığını belirtmiştir (Ö3, Ö7, Ö17) Ö3 '*Depremzede öğrencimin uyum sürecinde herhangi bir zorluk yaşamadık. Daha önceden de okula gittiği için sınıf ortamına, arkadaşlarına ve etkinliklere kısa sürede adapte oldu*' diyerek görüş bildirmiştir.

Şekil 1. Depremzede öğrencilerin sınıfa uyum sağlamada yaşadığı zorluklar

3.1.1 Çekingenlik

Araştırmaya katılan 20 öğretmenden 17'si depremzede öğrencilerin okula uyum sağlamada sorun yaşadıklarını belirtirken, 3'ü herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir (Ö3, Ö7, Ö17). Öğretmenler çocukların ilk başta çekingen davranışlar sergilediklerini belirtmişlerdir. Bu da toplam 34 çocuktan sadece dört çocuğun uyum sağlamada sorun yaşamadığını ancak buna karşın 30 çocuğun ise uyum sürecinde sorun yaşadığını ortaya koymaktadır.

Ö1 'Öğrencim bu süreçte yalnız kalmayı tercih etti. Arkadaşlarıyla iletişime geçmekten çekindi ve bireysel takılmak istedi. Kendisine yaklaşılmasını istemedi' demiştir. Ö6, öğrencisinin bu süreçte grup etkinliklerine katılmaktan çekindiğini, daha çok yalnız kalmayı tercih ettiğini ifade etmiştir. Ö9, öğrencisinin arkadaşlarıyla iletişime geçmediğini, öğrencisinin sohbet etmekten bile çekindiğini belirtmiş ve bu konudaki gözlemlerini ifade etmiştir.

3.1.2 Korku ve kaygı

Katılımcı öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde ele alınan bir diğer tema ise korku ve kaygıdır. Öğretmenler çocukların aileden ayrılık kaygısı yaşadıklarını ifade etmiştir. Özellikle anneden ayrılma konusunda zorluk yaşadıklarını ve bu sürecin beklenenden uzun sürdüğünü belirtmişlerdir. Ö4 ve Ö14, öğrencilerinin eski okullarında da ayrılık kaygısı sebebiyle uyum sorunu yaşamış olduklarını ifade etmişlerdir. Ö5, öğrencisinin sürekli deprem olacak korkusu yaşadığını, bunu zaman zaman kendisine belirttiğini ifade etmiştir. Ö15 bu konuyla ilgili olarak;

'2 depremzede öğrencim var. Okulumuz prefabrik olduğu için biri okula severek ve isteyerek geldi, diğer ise kaygılıydı. Severek gelen öğrencim okulun prefabrik olmasından dolayı güvenli olduğunu düşünüyordu. Korku ve kaygı yaşayan öğrencim ise yine okulumuzun prefabrik olmasından dolayı en küçük bir sallantıda deprem oluyor korkusu yaşayıp telaşa kapılıyordu'

diyerek yaşadıkları süreci ifade etmiştir.

3.1.3 Etkinliklere Katılmak İstememe

Çalışma grubunda bulunan öğretmenlerin karşılaştığı diğer bir sorun da öğrencilerin etkinliklere katılmak istememeleridir. Öğretmenler çocukların farklı bir kültür ve ortama uyum sağlama konusunda sorun yaşarken etkinliklere yeterince odaklanamadıklarını ve istekli katılmadıklarını belirtmişlerdir. Ö19, öğrencisinin öğretim faaliyetlerine kesintisiz katılabilmesi için gerekli tüm malzemelerin karşılandığını ancak çocuğun bu konuda isteksiz olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin çoğu, öğrencilerinin etkinliklere odaklanmak yerine sürekli etrafı gözlemlemeye çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Bu konu ile ilgili olarak Ö9 '*Öğrencim etkinliklere katılmak istemiyor. Ben de okuldan soğumasını istemediğim için çok zorlamıyorum. Sürekli etrafını ve arkadaşlarını gözlemliyor*' diyerek yaşadıklarını ifade etmiştir.

3.1.4 Okula Gelmek İstememe

Uyum sürecinde karşılaşılan bir diğer sorun ise öğrencilerin okula gelmek istememeleridir. Ö11, öğrencisinin okula ağlayarak geldiğini, sınıfa girmek istemediğini dile getirmiştir. Ö4 ve Ö14 çocukların eski öğretmenleriyle iletişime geçtiklerini ve çocukların daha önce de bu sorunu yaşadıklarını öğrendiklerini ifade etmiştir. Öğretmenler bu süreci aşmak için ailelerle sürekli iletişim halinde olduklarını belirtmişlerdir. Ö11 '*Öğrencimin aileden ayrılık kaygısı vardı. Özellikle de anneden ayrılma konusunda çok zorlandık. Bu konuyu aşmak için değişik yöntemler denedik*' diyerek düşüncelerini paylaşmıştır.

3.1.5. Sosyal Uyum

Öğretmenler depremzede öğrencilerin arkadaşlarıyla ve yetişkinlerle iletişimden kaçındıklarını, bu durumun da sosyal ortamlarını etkilediğini belirtmişlerdir. Ö14, iki depremzede öğrencisinden kız olanın sosyal anlamda daha çabuk uyum sağladığını, erkek olanın ise en çok sosyal uyum konusunda zorlandığını açıklamıştır. Ö18 ise, '*Depremzede öğrencim en çok sosyal uyum konusunda zorluk yaşadı. Anı yaşayamıyor, sürekli travmatik anları hatırlıyordu. Eski öğretmenin, komşularının ve akrabalarının göçük altında kaldığından bahsediyor ve beden olarak sınıfta olmasına rağmen zihnen burada değilmiş gibi davranıyordu*' diyerek öğrencisinin sosyal ortama giremediğini ve kendini sürekli diğer ortamlardan soyutladığını ifade etmiştir.

3.1.6. Ayrılık Kaygısı

Katılımcılardan 12'si öğrencilerin en çok sosyal uyum konusunda zorlandıklarını belirtirken diğer öğretmenlerden 4'ü öğrencilerin en çok aileden ayrılık kaygısı yaşadıklarını ve en çok bu konuda zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Çocukların güven duygularının zedelendiğini, aileden, özellikle anneden ayrılırken zor anlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak Ö15 '*Öğrencim en çok anneden ayrılma konusunda zorluk yaşadı. Ailesinden ayrıldığı zaman kötü şeyler olmasından korkuyordu. Yeniden deprem olmasından ve ailesinden birilerini kaybetmekten korktuğunu sık sık dile getiriyordu ve zaman zaman arkadaşlarına da bunlardan bahsediyordu*' diyerek yaşadıkları süreci anlatmıştır.

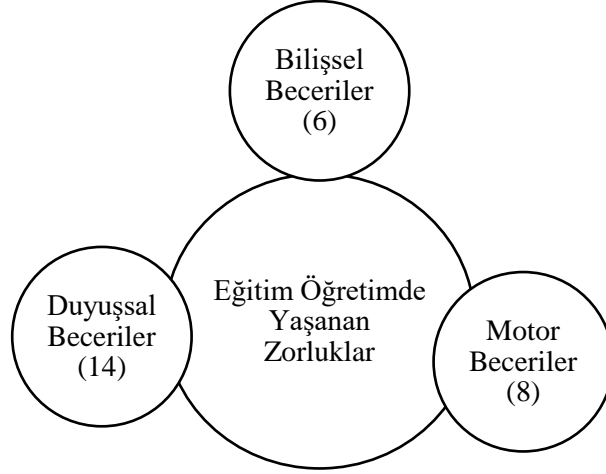
3.1.7. Yeni Kültüre Uyum

Öğretmenlerden Ö10 ise öğrencisinin en çok yeni kültüre ve ortama uyum konusunda zorlandığını dile getirmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Ö10, '*Öğrencim en çok yeni bir kültüre uyum sağlamada zorlandı. Onun için yeni bir ev, yeni bir okul ortamı olması ve kendi kültürlerinden farklı yeni insanlarla bir arada bulunmak öğrencimizi çok zorladı*' diyerek bu süreci dile getirmiştir.

3.2 Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Yaşanan Zorluklar

Görüşme yapılan öğretmenlere depremzede öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde zorluk yaşıyıp yaşamadıkları sorulmuştur. Şekil 2’de depremzede öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinde yaşadıkları sorunlar bilişsel beceriler, motor beceriler ve duyuşsal beceriler şeklinde 3 tema altında incelenmiştir.

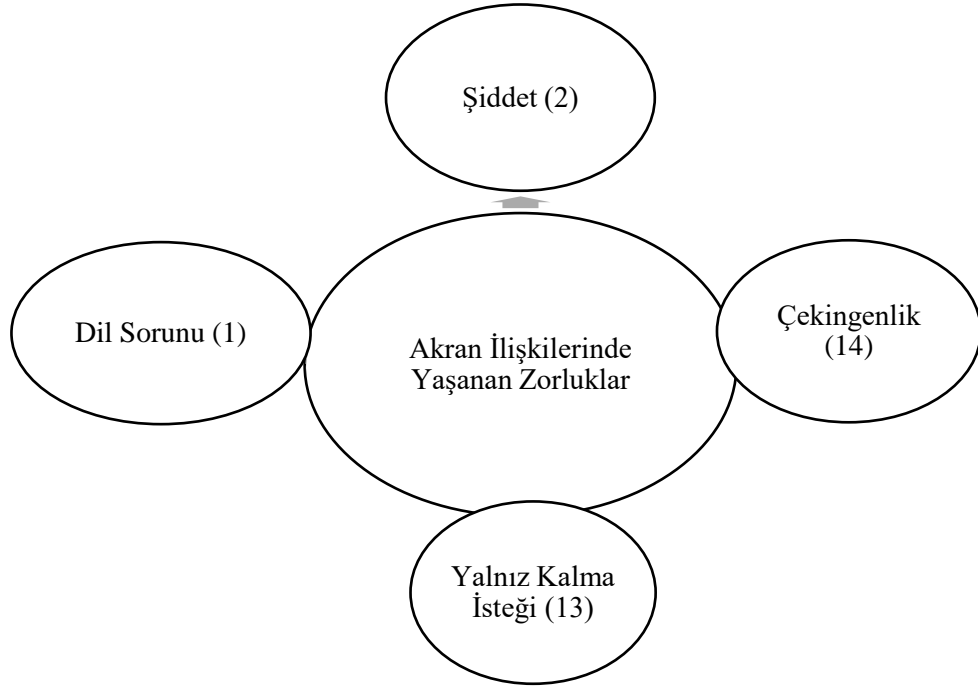

Şekil 2. Depremzede öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinde yaşanan zorluklar

Çalışmaya katılan öğretmenlerden 12’si depremzede öğrencilerinin eğitim öğretim faaliyetlerinde bir sorun yaşamadıklarını, depreme maruz kalan çocukların birinci dönem deprem bölgelerinde anasınıfına devam ettiklerini ve bu nedenle müfredatla ilgili sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Diğer 8 öğretmen ise öğrencilerin motor becerilerde, duyuşsal becerilerde ve bilişsel becerilerde sorun yaşadıklarını açıklamışlardır. Bu da 18 çocuğun sorun yaşamadığını ancak 16 çocuğun eğitim öğretim faaliyetlerinde sorun yaşadığını göstermektedir. Ö1 ve Ö2 öğrencilerin motor becerilerinde sorun yaşadıklarını, kesme yapıştırma etkinliklerinde zorlandıklarını açıklamışlardır. Ö6, Ö7 ve Ö12 öğrencilerin yaşadıkları travmadan kaynaklı olabileceğini düşündükleri odaklanmada sorunu yaşadıklarını, dikkatlerini yeterince etkinliklere vermediklerini söylemişlerdir. Ö18 ise bunların yanı sıra öğrencisinin isteksiz olduğunu, bu sebeple etkinliklere yeterince katılım göstermediği için bu anlamda zorlandıklarını dile getirmiştir.

3.3 Akran İlişkilerinde Yaşanan Zorluklar

Katılımcı öğretmenlere depremzede öğrencilerin akran ilişkilerinde zorluk yaşıyıp yaşamadıkları sorulmuştur. Şekil 3’ te görüldüğü gibi depremzede öğrencilerin akran ilişkilerinde yaşadıkları sorunlar ve zorluklar çekingenlik, dil sorunu, yalnız kalma isteği, şiddet olarak 4 tema altında incelenmiştir.

Şekil 3. Depremzede öğrencilerin akran ilişkilerinde yaşanan zorluklar

Katılımcılardan Ö3, Ö8, Ö10, Ö13, Ö15, Ö17 öğrencilerin (9 çocuk) akran ilişkilerinde herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Ancak diğer katılımcı 14 öğretmen (25 çocuk) çocukların akran ilişkilerinde çekingenlik, yalnız kalma isteği, şiddet ve dil sorunu sebebiyle sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

3.3.1 Yalnız Kalma İsteği

Bu katılımcı öğretmenlerden Ö1, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö14, Ö18 öğrencilerin arkadaşlarıyla iletişime geçmek istemediklerini, kendilerini onlardan geri tutarak grup etkinliklerine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak Ö9 '*Öğrencim okula ilk geldiğinde kimseyle iletişim kurmuyordu. Sınıfın bir köşesine geçiyor ve orada yalnız kalmak istiyordu. Yanına yaklaşmak isteyen arkadaşları ile konuşmayınca, onlar da geri çekiliyordu. Bu yüzden bir süre yalnızlık yaşadı*' diyerek yaşadıkları bu süreci ifade etmiştir.

3.3.2 Çekingenlik

Ö5, Ö1, Ö19, Ö20 öğrencilerin iletişime geçmek istememelerinin sebebinin çekingen davranışları olduğunu açıklamıştır. Özellikle çocukların ilk geldikleri zaman daha çok çekingen olduklarını, kendileri ile bile iletişime geçmek istemediklerini ifade etmişlerdir. Ö19 '*Öğrencim okula ilk geldiğinde çok çekingen davranışlarda bulundu. Onu etkinliklere katmak için diğer çocuklarla birlikte çabaladık ama hiçbir şekilde çekingenliğini kıramadık. Ancak zamanla sınıfı gözlemledikçe iletişim kurmaya başladı*' diyerek bu süreci dile getirmiştir.

3.3.3 Dil Sorunu

Ö16 öğrencisinin dil sorunu sebebiyle akran ilişkilerinde sorun olduğunu ifade etmiştir. O öğrencinin velisi ile de yeterli iletişimi kuramadıklarını, değişik bir şivede konuştuğu için birbirlerini anlamakta zorlandıklarını açıklamıştır. Öğrencisinin de kendisini arkadaşlarına yeterince açıklayamadığı için böyle bir sorun yaşadıklarını düşündüğünü söylemiştir. Ancak diğer öğretmenlerden buna benzer bir açıklama gelmemiştir.

3.3.4. Şiddet

Ö2, öğrencisinin arkadaşlarıyla olumlu iletişime geçmek yerine onlara şiddet davranışlarında bulunduğunu ifade etmiştir. Özellikle okula geldiği ilk zamanlar diğer çocukların malzemelerini gördüğü zaman kıskançlık davranışı sergilediğini ve ara ara arkadaşlarına şiddet içeren davranışlarda bulunduğunu ifade etmiştir. Ancak Ö2 zamanla bu durumu aştıklarını ve çocuğun daha ılımlı davranışlar sergilediğini dile getirmiştir.

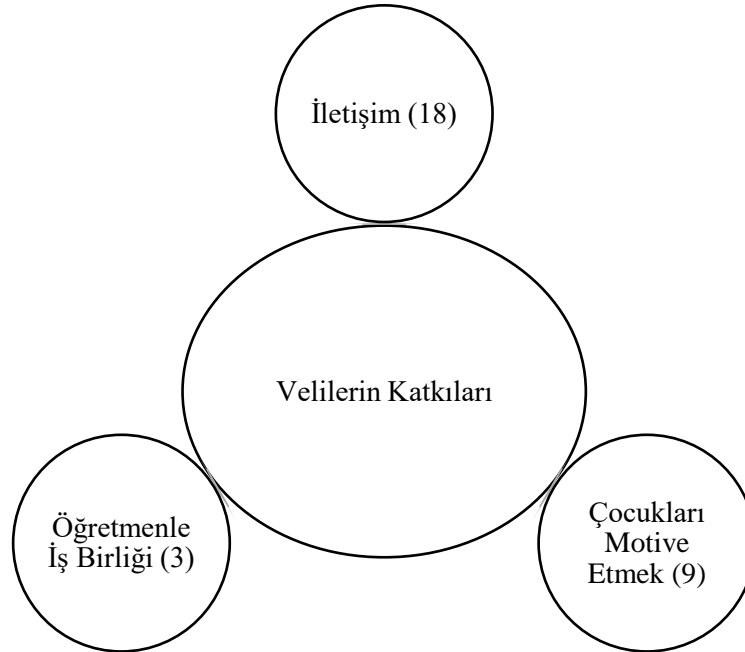
3.4. Depremzede Velilerin Öğrencilerin Uyum Sürecine Katkısı

Katılımcılara depremzede öğrencilerin velilerinin uyum sürecinde katkıları olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcı öğretmenlerden Ö7, Ö16, Ö18 depremzede velilerinin öğrencilerin (4 çocuk) uyum sürecinde katkısı olduğunu düşünmediklerini ifade ederken geriye kalan 17 öğretmen depremzede velilerinin öğrencilerin (30 çocuk) uyum sürecine katkısı olduğunu düşündüklerini ifade etmiştir. Bu öğretmenlere sorulan ‘Ne gibi katkıları olduğunu düşünüyorsunuz?’ sorusuna ise öğretmenlerin verdikleri cevaplar öğretmenle iletişim halinde olmak, çocukları motive etmek, öğretmenle iş birliği kurmak temaları altında incelenmiştir.

Tablo 2. Depremzede velilerin, öğrencilerin uyum sürecine katkısı olup olmadığını düşünen katılımcı öğretmenler

Velilerin Katkısı Olduğunu Söyleyenler	Velilerin Katkısı Olmadığını Söyleyenler
Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10	Ö7, Ö16, Ö18
Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20	

Şekil 5’te de öğretmenlere göre velilerin hangi konuda katkı sağladığı verilmiştir.

Şekil 4. Depremzede velilerin öğrencilerin uyum sürecinde sağladığı katkıları

3.4.1 Öğretmenle İletişim

Depremzede öğrencilerin velilerinin katkıları sorulduğu zaman iletişim cevabını veren öğretmenler Ö2, Ö3, Ö4, Ö8, Ö9, Ö13, Ö14, Ö15, Ö19, Ö20’dir. Ö2 velilerle sürekli iletişim halinde olduklarını, velilerin en çok bu konuda yardımcı olduklarını ifade etmiştir. Ö4 ise bu konuyla ilgili

olarak, *'Depremzede velim sürekli benimle iletişim halindeydi. Çocuğun okuldaki ve evdeki durumu hakkında konuştuk ve bu süreci bu şekilde atlattık'* diyerek görüşlerini bildirmiştir.

3.4.2 Öğretmenle İş Birliği

Ö11, Ö12 ve Ö17 depremzede velilerinin kendileri ile sürekli işbirliği halinde olduklarını, öğretmenden gelecek fikir ve önerilere açık olduklarını dile getirmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak Ö12 *'Depremzede velim, çocuğun uyum sürecinde kendisi de çok uyumluydu. Bize güven duyduğunu çocuğuna yansıttı. Bizlerle sürekli iş birliği yapacağını da açıkça dile getirdi. Velimizin bu konuda katkısı büyük'* diyerek görüşlerini bildirmiştir. Ö17 ise bu soruyu *'Depremzede velim, benim görüş ve düşüncelerime çok önem veriyor. Benim yönlendirmem konusunda destek veriyor ve sürekli iş birliği halinde'* diyerek yanıtlamıştır.

3.4.3 Çocukları Motive Etmek

Ö1, Ö5, Ö6 ve Ö10 ise bu süreçte çocukların okulu sevmeleri gerektiğini ve depremzede velilerinin bu konuda çaba gösterdiklerini dile getirmişlerdir. Çocukları ile motive edici konuşmalar yaptıklarını, bu konuşmaların çocukları etkilediğini dile getirmişlerdir. Bu konu ile ilgili olarak Ö5 *'Öğrencim, ailesiyle olumlu konuşmalar yapınca okula karşı daha pozitif bir yaklaşım sergiliyor ve o günü daha mutlu ve aktif katılımlı geçiyor'* diyerek ailenin motive edici konuşmalarının çocuk üzerindeki etkilerini aktarmıştır.

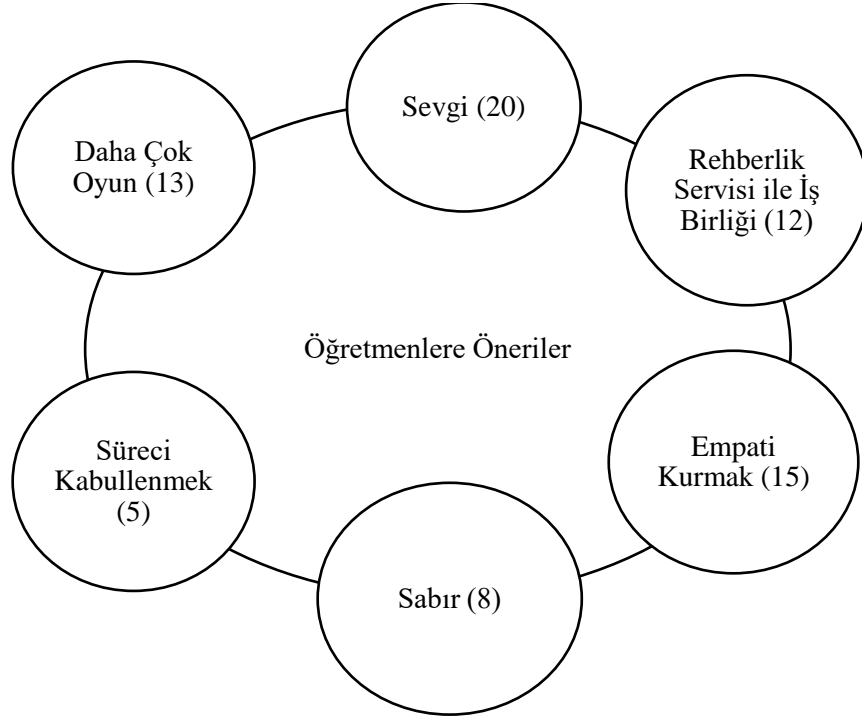
3.5. Depremzede Öğrencilerin Uyum ve Oryantasyon Arasındaki Farklar

Öğretmenlere depremzede öğrencilerin uyumu ile oryantasyon dönemindeki uyum süreci arasında bir fark olup olmadığı sorulduğu zaman, katılımcı öğretmenlerden Ö3, Ö10 ve Ö17 (4 çocuk) herhangi bir fark olmadığını belirtmişlerdir. Bu konu ile ilgili olarak Ö10 *'Uyum haftasında bazı öğrencilerimin uyumunda daha çok zorluk yaşadığımız zamanlar oldu. Depremzede öğrencimle bu gibi sorunlar yaşamadık'* diyerek görüşlerini bildirmiştir.

Diğer 17 öğretmen depremzede öğrencilerin (30 çocuk) uyumu ile oryantasyon dönemindeki uyum süreci arasında fark olduğunu dile getirmişlerdir. Ö4 *'Diğer çocuklar uyum sürecinde daha cesur davranışlar gösterebiliyorlardı. Ancak depremzede öğrencim bu süreçte daha ürkekti'* demiştir. Ö6 ise şu sözleriyle bu konuyu desteklemiştir: *'Öğrencimin ruh hali çok karmaşık. Bu yüzden uyum sürecinde biraz zorlandık. Diğer çocukların uyum süreçlerinde böyle sorunlar yaşamamıştık'*. Ö18 *'Depremzede öğrencimin oryantasyon süreci dönem başındaki oryantasyon sürecine göre daha uzun sürdü'* demiştir. Ö19 da aynı görüştedir.

3.6. Depremzede Öğrencisi Olan Okul Öncesi Öğretmenleri İçin Öğrencilerin Uyum Sürecine Yönelik Öneriler

Katılımcılara depremzede öğrencisi olan okul öncesi öğretmenleri için çocukların uyum süreçlerine yönelik önerileri olup olmadığı sorulmuştur. Öğretmen görüşleri ayrı temalar altında incelenmiştir.

Şekil 5. Depremzede öğrencisi olan okul öncesi öğretmenleri için öğrencilerin uyum sürecine yönelik öğretmenlerin önerileri

Yukarıdaki şekilde öğretmenlerin depremzede öğrencilerin uyum sürecini kolaylaştırması beklenen öneriler yer almaktadır. Bu öneriler öğretmen görüşlerinden elde edilmiştir. Buna göre öğretmenlerin tamamına yakını bu öğrencilere daha sevgi dolu ve sıcak bir yaklaşımla yaklaşılması gerektiğini belirtmişlerdir. Yine öğretmenlerden büyük çoğunluğu bu süreçte rehberlik servisi ile iletişim ve iş birliği halinde olunmasının bu süreçte fayda sağlayacağı görüşündedir. Öğretmenlerin neredeyse tamamı oyun etkinliklerine daha çok yer verilerek bu sürecin atlatılabileceğini belirtmişlerdir. Bu konu ile ilgili olarak Ö2 'Depremzede çocukların uyum süreçlerinde oyunun iyileştirici gücünden yararlanılabilir. Oyun çocukları için vazgeçilmez bir unsurdur ve bedensel ve sosyal olduğu kadar psikolojik olarak da çocukları desteklemektedir' diyerek uyum sürecinde daha çok oyun etkinliği yapılabileceği ile ilgili fikirlerini belirtmiştir. Diğer öğretmenler de empati kurmak, sabır göstermek ve bu sürecin uzun sürebileceğini baştan kabul etmek önerilerinde bulunmuşlardır. Görüşme sorularının sonunda eklemek istedikleri bir şey olup olmadığı öğretmenlere sorulmuştur. Öğretmenler eklemek istedikleri başka bir fikir olmadığını belirtmişlerdir.

4. Tartışma

İlgili literatür incelendiğinde, ülkemizde okul öncesi dönem çocuklarının afet ve felaket sonrası duygusal ve davranışsal becerilerini inceleyen detaylı bir çalışmaya rastlanamamıştır. Yapılan bu araştırmada depremzede öğrencilerin okula uyum süreçlerine ilişkin bilgilere ulaşılmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerin gözlemlerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda öğrencilerin uyum aşamasında yaşadıkları zorluklar, eğitim-öğretim faaliyetlerinde yaşadıkları zorluklar, bu süreçte en çok zorlandıkları konular, öğretmenlerin deprem konusundaki bilgi düzeylerindeki yeterlilikleri ve sınıflarında bu bilgileri kullanma durumları, depremzede velilerin bu süreçteki rolü, depremzede çocukların uyumunun oryantasyon sürecindeki uyuma göre farkları ve öğretmenlerin bu uyum sürecine yönelik kendi tecrübe ve deneyimleri ile önerileri incelenmiştir. Çalışmanın bulguları deprem yaşayan çocukların yaşamayan çocuklara göre uyum süreçlerinde bazı zorluklar yaşadıklarını göstermektedir.

Deprem sonrası çocuklarda çeşitli psikolojik etkiler bulunduğuna yönelik araştırmalar mevcuttur. Bu uyum sorunu haftalar ve hatta aylarca sürebilmektedir. Bununla ilgili olarak Berument ve ark. 1999 yılında yaptıkları araştırmada bazı çocukların felaket sonrası davranışlarında hemen değişiklik olduğunu gözlemlediklerini, bazılarında ise değişimlerin zamanla ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Yapılan bu çalışmanın bulguları ise uyum sorununun ilk zamanlar daha yoğun olduğunu göstermektedir. 2009 yılında Feo vd.'nin İtalya'nın Abruzzo bölgesinde yaptıkları bir başka çalışmada depremden bir yıl sonra çocuk ve ergenlerin psikiyatrik semptomlarının yaygınlığının araştırılması ile çocukların yaşlarına göre post travmatik stres bozukluğu (PTSB) ve anksiyete görülme sıklığı gözlemlenmiş ve yaş faktörünün önemine dikkat çekilmiştir. Bu çalışmada 5-6 yaş grubu çocukların deprem sonrası okula uyum aşamasında duygusal ve davranışsal özellikleri incelenmiştir. İncelenen bu çalışmada görüldüğü gibi çocukların deprem sonrası kaygı ve stres yaşadıkları ile ilgili veriler bu araştırmada elde edilmiştir. Büyük Doğu Japonya depreminden iki yıl sonra küçük çocuklarda travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) belirtileri Fujiwara vd.'nin (2017) yapmış olduğu bir araştırmada incelenmiştir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar, doğal afetlerden iki yıl sonra bile her üç küçük çocuktan birinin travma sonrası stres bozukluğu yaşadığını göstermektedir. Çalışmamız henüz deprem sürecini takip eden ilk aylarda yapılmış olduğu için birkaç yıl sonra bu çocuklarda ne gibi davranışsal ya da duygusal sorunlar olabileceği bilinmemektedir.

Araştırmanın bulgularından yola çıkılarak ele alınacak bir diğer konu ise çocukların eğitim öğretim sürecinde yaşadıkları zorluklardır. Ülkemizde yaşanan bu felaketin 2022-2023 eğitim öğretim yılının ikinci dönemine denk geldiği bilinmektedir. İlk dönem okul öncesi eğitim kurumlarında eğitime başlayan çocuklar deprem felaketi sonrası şehir ve okul değişiklikleri yaşadıkları için çocukların ilk dönem edindikleri bilgi ve becerilerin ikinci döneme olumlu yansıdığı görülmektedir. Erol ve Öner, 1999'da yaptıkları bir çalışmada çocukların felaket sonrası eğitim öğretim faaliyetlerinde sorun yaşadıklarını, dikkat ve odaklanma, hafızada tutma ve bellek gibi becerilerde zorlandıklarını belirtmişlerdir. Araştırmamızın bulguları da bu doğrultudadır. Deprem felaketini yaşayan çocukların dikkat ve odaklanma sorunu yaşadıkları, kendilerini etkinliklere yeterince vermedikleri, başladıkları işi bitirmede zorlandıkları bulgularına ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin görüşleri göz önüne alındığında çocukların en çok uyum ve aileden ayrılık konularında zorlandıkları bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmalar okula uyum sürecini sadece eğitsel anlamda okula adapte olmak olarak değil, duygusal olarak da okula uyum sağlamak ve okula karşı olumlu tutum geliştirmek olarak açıklaması gerektiğini belirtmektedir (Birch & Ladd, 1997; Ladd 2003; Ladd & Burgess, 2001). Araştırmamızın bulguları da çocukların yaşadıkları duygusal problemden kaynaklı olarak çocukların okula adaptasyonunu ve aileden ayrılma konusunda zorlandıklarını göstermiştir.

Deprem sonrası uyum sürecinde velilerin katkılarının önemli olduğu bulgulardan elde edilen sonuçlarda görülmektedir. Velileri iletişim, iş birliği, motivasyon gibi katkılar sağlayan depremden çocukların diğer çocuklara kıyasla daha çabuk ve kolay uyum sağladığı bulgularda paylaşılmıştır. Çocukların yaşam deneyimleri az olduğu için felaket sonrası travmatik süreçle başa çıkmaları oldukça zor olmaktadır. Bu nedenle çocuklar anne babanın, yakın arkadaşlarının ve öğretmenlerinin desteklerine ihtiyaç duymaktadırlar (Berument vd., 1999).

Araştırmanın üzerinde durduğu bir diğer konu da depremden çocukların okula uyumlarının oryantasyon sürecindeki uyuma göre farklı olup olmadığıdır. Bulgularda ele alındığı üzere depremden çocukların okula uyum süreçleri normal uyum sürecine göre daha uzun sürmekte ve daha çok zorlukla karşılaştıkları görülmektedir. Erkan tarafından 2010'da yapılan bir araştırmada deprem deneyimi yaşamış çocukların bazı değişkenlere göre duygusal/davranışsal durumlarının farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Deprem deneyiminin çocukların davranışsal/duygusal problemlerinde

annelerin öğrenim durumu ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ele alınan değişkenler farklıdır. Ancak deprem deneyimi yaşamış çocukların duygusal ve davranışsal durumlarının diğer çocuklara göre farklılaştığı bilgileri öğretmen görüşlerinin incelenmesi ile ortaya koyulmuştur.

Öğretmenlerin bu süreci daha kolay atlatabilmek adına görüş ve önerileri incelendiğinde ise öğretmenler, sevgi, sabır ve empati duygularına dikkat çekmiş, oyun etkinliklerine daha çok yer verilmesinin uygun olacağını belirtmiş, rehberlik servisi ile iş birliği ve iletişim halinde olmanın ve bu sürecin normalden daha fazla sürebileceğinin kabul edilmesinin de işe yarayacağını belirtmişlerdir. Depremde çocuklara bu açılardan daha fazla destek sağlanmasının önemi bulgulardan elde edilen sonuçlarda görülmüştür. Oktay (2007), okul öncesi dönemde çocuklara fiziksel ve duygusal sağlanan tüm imkanların ve desteklerin onların ileriki yaşamlarında potansiyellerini daha da üste taşıyacağını belirtmiş ve okul öncesi dönemin kritik bir dönem olduğu bilgisini vermiştir.

5. Sonuç

Araştırmada depreme maruz kalan okul öncesi çocuklarının okula uyum süreçlerine ilişkin pek çok bilgiye ulaşılmıştır. Bu uyum sürecinin okulun ilk açıldığı zaman yaşanan uyum sürecinden daha farklı ve daha hassas olduğu bulgulardan elde edilen bilgilerde görülmüştür. Depremde çocukların diğer çocuklara göre daha ürkek ve çekingen olması, yalnızlığı tercih etmeleri ve iletişimde problem yaşamaları da felaket sonrası ortaya çıkan ruhsal sorunlardandır. Bu duygusal durumlar çocukların uyumlarını zorlaştırmaktadır. Çocukların daha önceden okula gidiyor olması, ailelerinin psikolojik destek olması, öğretmenlerin sınıf içerisinde yaptıkları uygulamalar bakımından pek çok değişkene bakılarak da uyum sürecinde farklılıklar olduğuna dikkat çekilmiştir. Özellikle bu süreçte oyunun çocukların psikolojik durumunu iyileştirici gücünden yararlanıldığı görüşülen öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Daha çok oyun etkinliği ile çocukların okula seyerek gelmeleri ve okula karşı olumlu tutum geliştirebilecekleri düşünülmektedir. Aileleri tarafından desteklenen çocukların motivasyonlarının da yüksek olduğu sonucu öğretmenlerin görüşlerinden elde edilmiştir. Bu süreçte çocuklarını psikolojik olarak hazırlayan aileler çocuklarla güvenli bir bağ da kurmuşlardır. Bu çocuklar ayrılık kaygısını da daha az yaşamaktadır. Aileden güvenli bir şekilde ayrılabilen çocuklar okula kendilerini daha kolay adapte edebilmektedirler. Yaşanan deprem felaketinden sonra duygusal anlamda sorun yaşayan çocuklar için bu süreçte aile desteği oldukça önemlidir.

Daha önceden okul deneyimi olan çocukların eğitim öğretim faaliyetlerinde pek fazla zorlanmadıkları ancak duygusal açıdan zorlandıkları görülmüştür. Bu durum uyum sürecinde duygusal olarak onarım yapmanın önemine dikkat çekmektedir. Duygusal anlamda kendini okula adapte hisseden çocukların eğitim öğretim faaliyetlerinde de daha katılımcı oldukları görülmüştür. Deprem felaketi sonrası çocukların duygusal onarımlarında bir diğer paydaş da rehberlik servisidir. Öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak rehberlik servisinin bu süreçteki aktif rolü çocuk üzerinde olumlu etkiler oluşturacaktır. Rehberlik servisi, aile, öğretmen gibi tüm paydaşların çocuk üzerinde etkisi bulunmakta ve bu paydaşların olumlu tutumları ile çocukların yaşadıkları travmaları daha kolay atlatacakları düşünülmektedir. Deprem sonrası psikolojik etkiler göz önüne alındığında çocuklara ve ailelere yönelik daha çok psikolojik destek sunulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

6. Öneriler

Bu çalışma yapılırken literatür taranmış ve deprem sonrası okul öncesi dönem çocukları üzerine fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma depreme maruz kalan öğrencileri bulunan okul öncesi öğretmenleri ile yürütülmüştür. Okul öncesi çocuklarla ilgili bilgi toplama konusunda öğretmenler en fazla ulaşılan kaynaklardır ancak aileyi de içeren çalışmalar yapılabilir. Bu çalışma aile değişkeni ele alınarak yapılabilir ve genişletilebilir.

Çalışmayı yaparken ailenin sosyo ekonomik durumu, ailenin eğitim düzeyi, depremde öğrencinin cinsiyeti, kardeş sayısı, sınıftaki öğrenci sayısı gibi başka değişkenler de ele alınabilir ve böylelikle çalışma genişletilebilir.

Çalışma 20 öğretmen ile gerçekleştirilmiş olup, daha geniş bir kitle ile yapılabilir. Bu çalışma Antalya ili Serik ilçesindeki 20 öğretmen ve öğrencileri ile sınırlıdır. Çalışma kapsamı ülke geneline yayılabilir ve nicel bir çalışma yapılabilir.

Bu çalışma deprem sonrası ilk aylardaki süreci kapsamaktadır. Çalışma kapsamı ve zaman aralığı genişletilerek depremde çocukların ilerleyen dönemlerde ve yıllarda da duygusal ve davranışsal olarak incelenmesi bu alana katkı sağlayacaktır.

7. Kaynakça

- Alkan, N.Ü. (1999). 1995 Dinar depremi. *Türk Psikoloji Bülteni*, 5(14), 59-60.
- Aydoğdu, F., & Fofana, A. (2023). Depremi küçük çocuklar üzerindeki etkileri ve müdahale programları. *International conference on trends in advanced research, Vol: 1*, (pp.20–25). <https://as-proceeding.com/index.php/ictar/article/view/176>.
- Berument, S. K., Sayıl, M., & Uçanok, Z. (1999). Depremden etkilenen çocuklarınıza nasıl yardımcı olabilirsiniz. Anne-baba el kitabı. *Türk Psikoloji Bülteni*, 5(14), 78-88.
- Birch, S. H., & Ladd, G.W. (1997). The Teacher-child relationship & children's early school adjustment. *Journal of School Psychology*, 35(1), 61-79.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni* (S. B. Demir, Ed.). Eğitim Kitap. (Orijinal çalışma basım tarihi 2012)
- Çakır, Ö., & Atalay, G. (2020). Afetlerde özel gereksinimli grup olarak yaşlılar. *Resilience*, 4(1), 169-186. <https://doi.org/10.32569/resilience.630540>
- Erkan, S. (2010). Deprem yaşayan ve yaşamayan okul öncesi çocukların davranışsal/duygusal sorunlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 55-66.
- Erol, N., & Öner, Ö. (1999). Travmaya psikolojik tepkiler ve bunlara yaklaşım. *Türk Psikoloji Bülteni*, 5 (14), 40-49.
- Feo, P., Di Gioia, S., Carloni, E., Vitiello, B., Tozzi, A. E., & Vicari, S. (2014). Prevalence of psychiatric symptoms in children and adolescents one year after the 2009 L'Aquila earthquake. *BMC Psychiatry*, 14, 1-12. <https://doi.org/10.1186/s12888-014-0270-3>
- Fetihi, L., & Gülay, H. (2020). The effect of earthquake awareness development program (EADP) on 6 years old children. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2), 663-678.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2003). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-Hill.
- Fujiwara, T., Yagi, J., Homma, H., Mashiko, H., Nagao, K., & Okuyama, M. (2017). Symptoms of post-traumatic stress disorder among young children 2 years after the Great East Japan Earthquake. *Disaster Medicine And Public Health Preparedness*, 11(2), 207-215. <https://doi.org/10.1017/dmp.2016.101>

- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30(4), 233-252.
- Gürbüz, F., & Koyuncu, N. E. (2023). Çocuklar ve depresyon. In U. Özkaya (Ed.), *International conference on scientific and academic research: Vol. 1*, (pp. 379–383). <https://as-proceeding.com/index.php/icsar/article/view/326>.
- Ladd, G.W. (2003). Probing the adaptive significance of children's behavior and relationships in the school context: A child by environment perspective. In R. Kail (Ed.), *Advances in child behavior and development* (pp. 43-104). Wiley.
- Ladd, G. W., & Burgess, K. B. (2001). Do relational risks and protective factors moderate the linkages between childhood aggression and early psychological and school adjustment? *Child development*, 72(5), 1579-1601.
- Limoncu, S., & Atmaca, A. B. (2018). Çocuk merkezli afet yönetimi. *Megaron*, 13(1), 132-143. <https://doi.org/10.5505/megaron.2017.49369>
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley & Sons.
- Norris, F. H., Friedman, M. J., Watson, P. J., Byrne, C. M., Diaz, E., & Kaniasty, K. (2002). 60,000 disaster victims speak: Part I. An empirical review of the empirical literature, 1981-2001. *Psychiatry*, 65(3), 207-239. <https://doi.org/10.1521/psyc.65.3.207.20173>
- Oktay, A. (2007). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem* (6. baskı). Epsilon.
- Roberts, R. E. (2020). Qualitative interview questions: guidance for novice researchers. *The Qualitative Report*, 25(9), 3185-3203. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2020.4640>
- Selçuk, E., & Erem, M. (2022). Deprem öncesi hazırlık ve deprem anında yapılması gerekenler. *TOTBİD Dergisi*, 21, 249-252.
- Sür, Ö. (1993). Türkiye'nin deprem bölgeleri. *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 2, 53-68.
- Streubert, H. J., & Carpenter, D. R. (2011). *Qualitative research in nursing* (5th ed.). Lippincott Williams ve Wilkins.
- Tuncer, N., Sözen, Ş., & Sakar, Ş. (2021). Okul öncesi eğitimde deprem farkındalığı: Deprem benden küçüksün” projesi, Tokat ili örneği. *International Journal of Educational Spectrum*, 3(1), 1-27.
- Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201. <https://doi.org/10.21733/ibad.871703>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Genişletilmiş baskı). Seçkin.